Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lisäselvitys **HE 121/2026**

27.10.2026

Lainsäädäntöneuvos Heidi Aliranta, SM
Poliisiylitarkastaja Markus Terenius, SM

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2026 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä kirjallista lisäselvitystä hallituksen esityksen HE 121/2026 vp ja uusien rikostiedustelukeinojen vaikutuksista muuhun rikosprosessiin ja lakivaliokunnan toimialan toimijoihin (tuomioistuimet, syyttäjä, Rikosseuraamuslaitos).

Esityksen vaikutus rikosprosessiin

Täsmentävän kysymyksen teemoja on käsitelty hallituksen esityksessä HE 121/2026 vp erityisesti arvioitaessa esityksen vaikutuksia viranomaistoimintaan. Esityksessä (s. 60–61) on tuotu esille se, että uusien toimivaltuuksien vaikutus rikostorjuntaan on osin riippuvainen niiden käyttöön osoitetuista resursseista. Mikäli uhkaperusteiseen rikostiedusteluun osoitettava resursointi tulee olemaan esityksen mukainen, on arvioitu, että uhkaperusteinen rikostiedustelu saattaisi lisätä poliisilain 5 luvun mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöä joillakin kymmenillä tapauksilla vuositasolla. Kyse olisi erityisesti tilanteista, joissa uhkaperusteinen rikostiedustelu paljastaisi konkreettisia rikoksia, joiden estämiseksi voitaisiin käyttää poliisilain 5 luvun mukaisia tiedonhankintakeinoja.

Vaikka esityksen tavoitteena on vakavan rikollisuuden torjuminen ennakolta ja rikosten ennalta estäminen, tuottaisi erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden rakenteisiin kohdistuva uhkaperusteinen rikostiedustelu todennäköisesti tietoa, jonka perusteella on syytä epäillä jonkin sellaisen rikoksen tapahtuneen, joka ei muutoin tulisi poliisin tietoon lainkaan. Ehdotetut rikostiedustelukeinolla hankitun tiedon käyttöä koskevat rajaukset huomioon ottaen tämä lisännee tutkittavien rikosten määrää vuositasolla enintään joillakin kymmenillä rikoksilla. Näiden rikosten joukossa saattaisi olla rikoksia, jotka johtaisivat laajoihin esitutkintoihin ja tuomioistuinkäsittelyihin. Lähtökohtaisesti uhkaperusteisen rikostiedustelun ”sivutuotteena” paljastuvien rikosten arvioidaan kuitenkin olevan yksittäisiä, joskin mahdollisesti vakaviakin, rikoksia, joiden käsittely eri viranomaisissa ei edellyttäisi poikkeavia resurssipanostuksia. Arvion mukaan paljastuvat rikokset voisivat olla esimerkiksi väkivaltarikoksia, omaisuusrikoksia, ampuma-aserikoksia tai rekisterimerkintärikoksia.

Myös poliisilain 5 luvun 3 §:ään ehdotettu muutos paljastamistoimivaltuuksien laajentamisesta kattamaan eräitä törkeitä rikoksia tullee lisäämään esitutkintaan ja laajemminkin

rikosprosessiin päätyviä rikosasioita. Paljastamistoimivaltuuksien piiriin esitettyjen rikosnimikkeiden vähäisen lukumäärän lisäksi tältä osin on otettava huomioon, että paljastamistarkoituksessa tapahtuva tiedonhankinta on sidottu 5 luvun 1 §:n 3 momentin mukaisesti varsin matalaan voidaan olettaa -kynnykseen. Tämän seurauksena tuloksellinenkaan salainen tiedonhankinta ei välttämättä johda syytä epäillä -kynnyksen ylittymiseen, vaan tiedonhankinnan lopputuloksena voi olla havainto siitä, että rikosta ei ole tapahtunut.

Toisaalta esityksessä (s. 61) on arvioitu, että uhkaperusteinen rikostiedustelu ja paremman tiedon luomat paremmat mahdollisuudet rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseen ja yksittäisten rikosten estämiseen vähentävät esitutkintaan tulevien rikosasioiden määrää verrattuna tilanteeseen, jossa uhkaperusteista rikostiedustelua ei voida tehdä. Kyse olisi nimenomaan sellaisista laajoista vakavan rikollisuuden rikoskokonaisuuksista, joiden käsittely eri viranomaisissa vaatii merkittävää pitkäaikaista resurssipanostusta, kuten laajoista kansainvälisistä huumausaineiden maahantuontikokonaisuuksista tai jopa tuhansiin ihmisiin kohdistuneista tietoverkkoavusteisista rikoksista.

Kokonaisuutena arvioiden *sisäministeriö* katsoo, että ehdotetun 5 b luvun mukaisella uhkaperusteisella rikostiedustelulla ja siihen kytkeytyvällä poliisilain 5 luvun mukaisten tiedonhankintakeinojen käytöllä pystytään ennalta estämään rikoksia enemmän kuin uhkaperusteisen rikostiedustelun keinoin tai laajemmilla paljastamistoimivaltuuksilla paljastettaisiin rikoksia. Voidaan esittää myös varovainen arvio siitä, että kuvatulla tavalla uhkaperusteisen rikostiedustelun sivutuotteena paljastuvista rikoksista langetetaan lievempiä tuomioita kuin langetettaisiin sellaisista vakavan rikollisuuden osana tehdyistä rikoksista, joita uhkaperusteisella rikollisuudella pyritään estämään.

Yleisesti ottaen on aiheellista korostaa esityksessäkin (s. 63) todettua, että uhkaperusteisen rikostiedustelun keskittyessä rikollisuuden muodostamien uhkien torjumiseen ennakolta ehdotetun sääntelyn rikostorjunnallisten vaikutusten mittaaminen on haastavaa. Uhkaperusteisen rikostiedustelun vaikutus kokonaisrikollisuuteen ja niin sanotun piilorikollisuuden paljastumiseen on vaikeasti eristettävissä muista samoihin yhteiskunnallisiin ilmiöihin vaikuttavista seikoista.